

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasida professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instiituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasida dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor; Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabilova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmni barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunaromadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoira Azimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri.....	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktam Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxonada iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari.....	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli yo'nalishlari.....	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxonada iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...269	
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assistenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiqlik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iqtisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодиқова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna, PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна, PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f. n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i. f. d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otobek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalarini faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxonaga investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot" ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i. f. n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapporovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoira Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish.....	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

UY-JOY FONDI BOSHQARUVINI SAMARALI TASHKIL ETISH

Berdiyeva Dilfuza Axatovna
PhD, Toshkent arxitektura-qurilish universiteti "Menejment"
kafedrasi mudiri, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish haqida yoritilgan bo'lib, unda uy-joy fondi turlarining tasnifi keltirilgan. O'zbekiston Respublikasida uy-joy muammosining asosiy tarkibiy qismlari, tabiatan murakkab bo'lgan uy-joy fondining muammoli vaziyatlari aniqlangan. Uy-joy fondini samarali rivojlantirishga erishish uchun asosiy vazifalar belgilab berilgan. Xulosada zamonaviy uy-joy fondini samarali rivojlantirishga erishish uchun asosiy vazifalar belgilab berilgan. Uy-joy fondi boshqaruvini takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: uy-joy fondi, boshqaruv, qurilish, aholi, texnologiya, hududlar.

Abstract: This article covers the effective organization of housing fund management, which includes the classification of housing fund types. The main components of the housing problem in the Republic of Uzbekistan, the problematic situations of the housing fund, which are complex in nature, have been identified. The main tasks to achieve effective development of the housing fund have been defined. In conclusion, the main tasks for effective development of the modern housing fund are defined. Suggestions for improving the management of the housing fund have been developed.

Key words: housing stock, management, construction, population, technology, territories.

Аннотация: В данной статье рассматривается эффективная организация управления жилищным фондом, которая включает в себя классификацию типов жилищного фонда. Выявлены основные составляющие жилищной проблемы в Республике Узбекистан, проблемные ситуации жилищного фонда, имеющие комплексный характер. Определены основные задачи по достижению эффективного развития жилищного фонда. В заключение определены основные задачи эффективного развития современного жилищного фонда. Разработаны предложения по совершенствованию управления жилищным фондом.

Ключевые слова: жилищный фонд, управление, строительство, население, технологии, территории.

KIRISH

Uy-joy fondi mamlakat infratuzilmasining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Uy-joy fondini boshqarish sifati aholining qulayligi va xavfsizligiga bevosita ta'sir qiladi. Boshqaruvga to'g'ri yondashuv turar-joy binolarini to'g'ri saqlashni ta'minlash, ularning holatini saqlash va yaxshilash, shuningdek, aholining manfaatlarini hisobga olish imkonini beradi.

Shaharda ham, qishloqda ham qo'llanilishi mumkin bo'lgan uy-joylarni boshqarishning ko'plab usullari va usullari mavjud. Eng samarali usullardan biri uy-joy mulkdorlari jamiyatini yaratish bo'lib, uning vakillari aholi tomonidan tanlanadi. Bu aholiga boshqaruvda faol ishtirok etish va umumiy mulkni saqlash va ta'mirlash bo'yicha qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasi taraqqiyot strategiyasida ham 2022–2026-yillarga mo'ljallangan hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha dasturlar asosida har yili barcha tuman va shaharning muammo va imkoniyatlarini chuqur o'rgangan holda hududlar kesimida taraqqiyot dasturlari ishlab chiqilish maqsadi qo'yilgan^[1].

O'zbekistonda 2022-yilning birinchi yarmida qurilish ishlari ishlab chiqarish hajmi 60325,4 milliard so'mni tashkil etdi va 2021-yilning mos davriga nisbatan o'sish sur'ati 106,2 foizni tashkil etdi. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilning birinchi yarmida bino va inshootlar qurilishi 2021-yilning shu davriga nisbatan o'sish sur'ati 66,9 foizni tashkil etib, 101,9 foizni tashkil etdi. Fuqarolik obyektlarini qurish 21,1 foiz darajasida belgilandi va o'sish sur'ati 1–2,9 foizga yetdi. Ixtisoslashtirilgan qurilish ishlari 12,0 foizni, o'sish sur'atlari 150,4 foizni tashkil etdi. Qurilish sanoati rivojlanishining yuqori dinamikasi mahalliy qurilish materiallari ishlab chiqarishning o'sishi bilan tavsiflanadi^[10].

TADQIQOT MAVZUSINING DOLZARBLIGI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yilning 24-apreldagi "2017–2021-yillarda ko'p xonadonli uy-joy fondini saqlash va undan foydalanish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ–2922-sonli qarorida aholining uy-joy sharoitlarini yaxshilash, ko'p xonadonli uy-joy fondining uy ichidagi muhandislik kommunikatsiyalari va umumiy foydalaniladigan joylarni o'z vaqtida va sifatli ta'mirlash, shuningdek, ko'p xonadonli uy-joy fondiga tutash hududlarni bolalar va sport maydonchalari tashkil etgan holda, obodonlashtirishni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish; uy-joy kommunal xo'jaligini boshqarishning ta'sirchan vertikal tizimini yaratish va ko'p xonadonli uy-joy fondidan foydalanish ishlarini va unga xizmat ko'rsatish bozorini rivojlantirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadlari belgilangan [2].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2019 – 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "Yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tashdiqlash to'g'risida"gi Qarorida binolarning energiya samaradorligini oshirish bo'yicha davlat dasturlarini amalga oshirish, shu jumladan ko'p qavatli uy-joy va shaxsiy uy-joy fondini rekonstruksiya qilish maqsadi qo'yilgan [3].

Bugungi kunda texnologiya uy-joylarni boshqarishda ham muhim rol o'ynaydi. Buxgalteriya hisobi va monitoringning avtomatlashtirilgan tizimlarining joriy etilishi real vaqt rejimida uy-joy holatini kuzatish, rejali ishlarni bajarish, aholining fikr-mulohazalarini inobatga olish imkonini beradi. Bunday tizimlar rezidentlar va boshqaruv organlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni soddalashtiradi, qog'ozbozlik hajmini kamaytiradi va boshqaruv jarayonlari samaradorligini oshiradi.

Umuman olganda, uy-joy fondini samarali boshqarish nafaqat texnik va texnologik jihatlarni, balki ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy jihatlarni ham qamrab oluvchi kompleks yondashuvni talab qiladi. Bu omillarning sinergiyasiga uning barcha aholisi uchun qulay yashash sharoitlarini yaratish va uy-joy sifatini yaxshilash imkonini beradi.

ILMIY MUAMMONING QO'YILISHI

Fuqarolarning eng ko'p qismini uy-joy bilan ta'minlash orqali turmush sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilab berilgan, hududlarni va umuman mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish vektoridir. Uy-joy fondini takror ishlab chiqarishga e'tibor qaratishning muhimligi va uning aholini uy-joy bilan ta'minlashga ta'siri nafaqat uy-joy qurilishidagi og'ir vaziyat, balki mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining izchil amalga oshirilishi bilan ham bog'liq bo'lib, jamiyatning turli qatlamlarining hayot sifati bilan belgilanadi. Biroq, ijtimoiy va institutsional muammolarning hal etilmaganligi bilan mustahkamlangan tarkibiy cheklolarning ta'siri uy-joy fondini takror ishlab chiqarishda ichki muammolarni aniqladi. Ular orasida eng muhimlari quyidagilardir: uy-joy bozorida talab va taklifning nomutanosibligi; davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari bilan biznes, ilmiy jamoatchilik va aholi vakillari o'rtasida samarali boshqaruv va o'zaro hamkorlikning samarali mexanizmlari yo'qligi; xususiy investorlarning uy-joy fondini qurish va undan keyingi faoliyatiga yetarli darajada rag'batlantirilmaganligi; uy-joy obyektlarini joriy va kapital ta'mirlash ishlarini o'z vaqtida bajarmaslik.

TADQIQOT MAQSADI

Uy-joy fondini takror ishlab chiqarish tizimi, uni shakllantirish omillari, bozor sharoitida samarali ishlashi va rivojlanishi haqida yaxlit tushunchani ishlab chiqishni taqazo etadi. Shularni inobatga olib, uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish yuzasidan tadqiqotchi tomonidan olib borilgan tahlil natijalarasosida ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar berish.

ILMIY MOHIYATI

Uy-joy fondini takror ishlab chiqarish to'g'risidagi ma'lumotlarni hisobga olgan holda, yangi samarali tashkiliy-iqtisodiy modellarni shakllantirish, uy-joy qurishning samarali vositalaridan foydalanish orqali hudud aholisini arzon va sifatli ko'chmas mulk bilan ta'minlash yo'llarini ko'rib chiqish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, uy-joy ko'chmas mulk bozorida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlarni, shu jumladan uy-joy fondi holatini baholash ko'rsatkichlarini aniqlash va zararsizlantirish, aholiga ipoteka kreditlashning innovatsion vositalaridan foydalanish va zamonaviy uy-joy fondini takror ishlab chiqarish bozorini shakllantirishga klaster yondashuvi, munitsipalitetda uni rivojlantirishning ijtimoiy yo'naltirilgan yo'nalishlari rolini kuchaytirishni ta'minlash zarur.

Hozirgi davrda uy-joy fondidan oqilona foydalanish va uni boshqarishning samaradorligini oshirishda xorijiy va mahalliy olimlarning ishlari ham diqqatga sazovordir.

"Iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonida davlatning ustivor vazifalaridan biri bu aholining zamonaviy uy-joyga bo'lgan ehtiyojini to'liq qondirishga erishish, fuqarolarning yuqori sifatli yashash sharoitlari bilan ta'minlash, ularning daromadlari, ehtiyojlari va imkoniyatlari doirasidagi yondashuvga asoslangan oqilona siyosatni yuritishga qaratilgan" [4].

“O‘zbekistonda davlat uy-joy fondining xususiylashtirilishi natijasida uning amaldagi boshqaruv tizimi, asosan, davlat hokimiyati organlari tomonidan ma‘muriy usulda tashkil etilishi mulkdorlarda uy-joy mulkdorlari shirkati o‘zlarining manfaatli tashkiloti emas, balki yangi nom ostidagi sobiq “Uy-joy ekspluatatsiya idorasi” degan qarashga olib keldi” [5].

“Uy-joy boshqaruvi eng konservativ yo‘nalishlardan biridir, chunki uy-joyning ijtimoiy ahamiyati yuqoriligi va uning arzonligini ta‘minlash zarurati tufayli narxlarni davlat tomonidan tartibga solish ko‘p yillar davomida ma‘muriy-rejalashtirilgan iqtisodiyotda mavjud edi, lekin bozor munosabatlarining rivojlanishiga va biznesni jalb qilishga yordam bermagan” [6].

E. V. Sultanovning fikriga ko‘ra “Uy-joy” tushunchasi “uy-joy fondi” va “turar-joy” tushunchalari bilan bevosita bog‘liq [7].

T. A. Xasanovning bu borada “Uy-joy kommunal xo‘jaligining eng muhim xususiyati uning yuqori ijtimoiy ahamiyati, aholining barcha qatlamlarining hayot sifati va jamiyatdagi ijtimoiy iqlim uning samarali ishlashiga bog‘liq.” – deb ta‘rif bergan [8].

TADQIQOT METODLARI

Tadqiqot jarayonida iqtisodiy tahlil, statistik guruhlash, tizimli va qiyosiy tahlil va boshqa usullar qo‘llanilgan.

ASOSIY NATIJALAR

Bugungi kunda aholi passiv va uy-joy fondini boshqarishda ishtirok etishni istamaydi. Keyinchalik tushunmovchiliklarga yo‘l qo‘ymaslik uchun mulkdorlar bilan umumiy mulkdagi ulushlarini boshqarish to‘g‘risida shartnoma tuzish orqali mavjud vaziyatni qonuniy ravishda mustahkamlash zarur. Bunday kelishuv boshqaruv tashkilotini yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolardan himoya qiladi.

Uy-joy fondining boshqaruv obyekti sifatidagi yana bir xususiyati uning bir xil emasligidir. Har bir turar-joy binosi mahsulot sifatida turar-joy birligining turli xil iste‘mol xususiyatlari bilan belgilanadigan turli darajadagi yashash qulayligiga ega.

Boshqaruv kompaniyalari amaldagi faoliyatini tahlil qilish va baholash nafaqat mulkni boshqarish samaradorligi va professionaligini tahlil qilish, balki uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash imkonini beradi (1-chizma).

1-чизма: Uy-joy fondini boshqaruv kompaniyalari tomonidan boshqarishning amaldagi holati tahlili

Uyning iste'mol xususiyatlari turli xil omillarning keng doirasi bilan belgilanadi, ularni quyidagicha tasniflash mumkin:

- 1) uyning o'zini tavsiflovchi omillar;
- 2) uy joylashgan hududni tavsiflovchi omillar.

Uyning o'zini tavsiflovchi omillarga quyidagilar kiradi:

- qavatlar soni, devor materiallari, qurilgan yili, jismoniy eskirish darajasi va uyning haqiqiy holati;
- turli xizmatlar, birinchi navbatda, kommunal xizmatlarning mavjudligi bilan tavsiflangan takomillashtirish darajasi;
- uyning resurs intensivligi, ya'ni ma'lum darajada yashash qulayligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan har xil turdagi resurslar – issiqlik, suv va boshqalarning zarur miqdori.

Uy-joy mulki joylashgan hududni tavsiflovchi omillarga quyidagilar kiradi:

- er uchastkasining hokimlik hududida joylashganligi;
- er uchastkasidan foydalanish shakli;
- mulkka berilgan yer uchastkasining maydoni;
- er uchastkasini ko'kalamzoralashtirish, yo'laklar, piyodalar yo'laklari, yondashuvlar holati, yashil maydonlar maydoni, dam olish maskanining holati.

Uy-joy fondini boshqarish faoliyati samaradorligini baholash va uy-joy mulkdorlariga yoki uni nomidan ishlaydigan organ boshqaruv dasturiga tuzatish kiritish uchun samarali monitoring dasturi zarur.

“Uy-joy xo'jaligini samarali boshqarish shirkatlar faoliyatini tashkil etishda ehtiyojni keltirib chiqaradi”^[9].

Turli xil uylarda ma'lum darajadagi yashash qulayligini ta'minlash uchun tegishli resurslar (birinchi navbatda moliyaviy va moddiy) talab qilinadi, ularning miqdori ko'plab omillarga qarab o'zgarishi mumkin, ularning aso-siyalari:

- zamonaviy uy-joy fondining dastlabki holati;
- mavjud uy-joy-kommunal xizmatlar majmuasi;
- ushbu uy-joy fondining, shu jumladan, unda o'rnatilgan sanitariya-texnik vositalarning resurs zichligi;
- yondosh yer uchastkasining maydoni va obodonligi, qattiq yo'l qoplamasi, piyodalar yo'laklari, may-sazorlar, butalar, daraxtlar, dam olish maskanlari va boshqalarning holati;
- unda yashovchi aholi tomonidan mulkka yetkazilgan zarar darajasi.

1-jadval: Respublika uy-joy fondini mulkchilik shakli bo'yicha taqsimlanishi (yil oxiriga, ming kv. m)¹

	01.01.2021			01.01.2022			01.01.2023		
	Jami / Всего	shu jumladan / в том числе:		Jami / Всего	shu jumladan / в том числе:		Jami / Всего	shu jumladan / в том числе:	
		xususiy mulk bo'lgan / частной собственности	ommaviy mulk bo'lgan / публичной собственности		xususiy mulk bo'lgan / частной собственности	ommaviy mulk bo'lgan / публичной собственности		xususiy mulk bo'lgan / частной собственности	ommaviy mulk bo'lgan / публичной собственности
O'zbekiston Respublikasi/ Республика Узбекистан	548995,8	545468,3	3527,5	636414,3	633132,6	3281,7	658357,8	654908,6	3448,4
Qoraqalpog'iston Respublikasi/ Республика Каракалпакстан	31542,2	31327,1	215,1	32290,0	32055,1	234,9	33563,0	33310,7	252,3
viloyatlar/область:									
Andijon/Андижанская	32575,5	32369,8	205,7	44691,7	44486,0	205,7	51770,6	51564,9	205,7
Buxoro/Buxарская	33639,4	33434,3	205,1	34374,9	34169,8	205,1	34644,2	34439,1	205,1
Jizzax/Jizzaxская	19935,6	19866,2	69,4	24296,4	24227,0	69,4	24852,3	24782,9	69,4
Qashqadaryo/Qashqadaryоvская	55203,0	55006,4	196,6	55783,9	55589,3	194,6	57336,1	57133,1	203,0
Navoiy/Навоийская	22485,2	21866,1	619,1	24352,2	24019,7	332,5	25036,4	24705,5	330,9
Namangan/Namangская	46887,2	46700,0	187,2	49275,5	48884,3	391,2	50263,8	49759,8	504,0
Samarqand/Samarqandская	59259,3	59065,6	193,8	78362,0	78167,8	194,2	79206,8	79012,6	194,2
Surg'ondaryo/Surg'ondaryоvская	33891,7	33732,8	158,9	37747,6	37588,7	158,9	37932,1	37773,2	158,9
Sirdaryo/Sirdaryоvская	13187,4	13096,2	91,2	16413,9	16324,7	89,2	16642,3	16553,1	89,2
Toshkent/Tashкентская	46980,6	46758,2	222,4	48774,8	48659,9	114,9	52266,6	52151,7	114,9
Farg'ona/Farg'onsкая	49539,9	49085,7	454,2	80806,2	80417,2	389,0	81727,1	81350,0	377,1
Xorazm/Xorazmская	45729,4	45697,5	31,9	46360,2	46328,3	31,9	46776,6	46744,7	31,9
Toshkent sh./r. Tashкent	58139,3	57460,4	678,9	62883,1	62214,9	668,2	66339,1	65627,3	711,8

1 <https://stat.uz/uz/>

Yuqoridagi 1-jadvalda respublika uy-joy fondini mulkchilik shakli bo'yicha taqsimlanishi keltirilgan. Unga ko'ra, xususiy mulk 2022-yilga 633132.6 ming kv.m.ni tashkil etadi. 2023-yilda 654908.6 ming kv.m.ni tashkil etib, o'tgan yilga nisbatan 21776 ming kv.m. farq bilan oshganligini ko'rishimiz mumkin. Ommaviy mulk esa 2022-yilda 3281.7 ming kv.m.ni tashkil etadi. 2023-yilda esa 3448.4 ming kv.m.ni tashkil etib, 166.7 ming kv.m. farq bilan oshganini ko'rishimiz mumkin.

Yuqorida aytilganlarning barchasi har bir mulkka individual yondashuvni talab qiladi. Har bir bunday obyekt uchun turar-joy binosi va qo'shni hududning barcha xususiyatlarini hisobga oladigan boshqaruv dasturi kerak. Boshqaruv tashkiloti binoning qurilish xususiyatlarini, iste'molchilarga kommunal xizmatlar ko'rsatish xususiyatlarini, uying ichida ham, yer uchastkasi hududida ham kommunal tarmoqlarning joylashishini bilishi shart.

Uy-joy fondini boshqarish tizimini qurishda uy-joy sohasida ko'chmas mulkning ijtimoiy ahamiyatini hisobga olish kerak. Boshqaruv tashkiloti har kuni ijarachilar va turar-joy binolarining egalari va ularning oila a'zolari bilan uchrashishi kerak. Boshqaruv tashkilotining barcha faoliyati fuqarolarning talablarini qondirish, ularni uy-joy kommunal xizmatlari bilan ta'minlash, kommunal tarmoqlar va qurilish inshootlaridagi nosozliklarni bartaraf etishga qaratilgan. Oxir oqibat, uy-joy boshqaruvi xizmatlari bozoridagi muvaffaqiyati fuqarolarning boshqaruv tashkiloti ishini baholashiga bog'liq bo'lishi kerak. Boshqaruv tashkiloti nafaqat uy-joy fondi egalari bilan, balki turar-joy binolarida yashovchi barcha fuqarolar bilan ham ishlay olishi kerak.

Uy-joy fondining ijtimoiy ahamiyati O'zbekiston Respublikasining qonunchiligida aks ettirilgan.

Fuqarolarga yashash uchun berilgan turar-joy binolari yaxshi jihozlangan bo'lishi va belgilangan sanitariya-texnik talablarga javob berishi kerak.

Boshqaruv kompaniyalari turar-joy mulkdorlari va ijarachilari va ularning oilalarini belgilangan me'yorlardan past bo'lmagan darajada turar joy bilan ta'minlashi shart. Aks holda, davlat nazorati organlari qonunni buzganlik uchun boshqaruv tashkilotidan yoki mulkdorlardan jarima undirishga haqli.

Uy-joy fondining boshqaruv obyekti sifatidagi o'ziga xos xususiyati moliyaviy oqimlarning murakkab tizimidir. Uy-joy fondida ko'rsatiladigan uy-joy kommunal xizmatlarining aksariyati turli darajadagi byudjetlardan tushadi. Ko'pgina tumanlarda turar-joy bo'lmagan binolarni ijaraga olish uchun yig'ilgan mablag'larning bir qismi uy-joy fondini boshqarish uchun ajratiladi. Aholiga uy-joy kommunal xizmatlarini to'lashda imtiyozlar beriladi.

Shaharlarda ijaraga beriladigan zamonaviy uy-joylar uchun qulaylik darajasiga qarab tabaqalashtirilgan to'lovlar, shuningdek, uy-joyning yaxshilanish darajasiga, uning eskirishiga va ijarachining egallagan maydoniga (ortiqcha) qarab uy-joy kommunal xizmatlari uchun tabaqalashtirilgan tariflar joriy etish zarur.

Boshqaruv kompaniyalari barcha moliyalashtirish manbalaridan, shu jumladan turar-joy binolarining har bir egasi va ijarachisidan to'lovlar kelib tushishini kuzatishi kerak. Foydalanuvchilardan pul mablag'larini olish uchun buxgalteriya hisobini tashkil etish juda murakkab vazifadir. Ushbu muammoni hal qilish uchun boshqaruv kompaniyalari tuzilmasida maxsus bo'linmalar tashkil etiladi. Ba'zi shaharlarda mustaqil tashkilotlar – kassa hisob-kitob markazlari tashkil etilmoqda, ular boshqaruv tashkilotlarini aholidan pul mablag'larini qabul qilish to'g'risida tezkor ma'lumot bilan ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytish mumkinki, ko'p qavatli uylarni boshqarish mexanizmi konsepsiyasi uchun zarur bo'lgan aniqlangan huquqiy toifalarni umumlashtirish va tuzish, ularning rolini belgilash, shuningdek, uy-joy qonunchiligidagi muammolarni hal qilish yo'llarini taklif qilish kerak.

Shunday qilib, zamonaviy uy-joy fondi, turar-joy binolari, shu jumladan turar-joy binolari, kvartiralar, ularning qismlari va alohida xonalari to'plamidir.

Fuqarolik qonunchiligiga muvofiq, mulkdor o'z mulkini saqlash va ta'mirlash yukini o'z zimmasiga oladi. Agar turar-joy xususiy binolari uchun bu talabni amalga oshirish qiyin bo'lmasa, zamonaviy ko'p qavatli uylar uchun u o'ziga xos xususiyatlarga ega.

Har qanday zamonaviy ko'p qavatli turar-joy bino xonadonlaridan tashqari umumiy mulk obyektlarini ham o'z ichiga olganligi sababli, uni boshqarishning maxsus mexanizmi o'rnatilgan.

Ko'p qavatli uying mulkini ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish bilan bog'liq asosiy masalalar binolarni boshqaruvchi organning binolar egalarining umumiy yig'ilishi, shu jumladan bunday binoni boshqarish usulini tanlash to'g'risida qaror qabul qilish vakolatiga kiradi.

Ko'p qavatli uy boshqaruvi fuqarolar uchun qulay va xavfsiz yashash sharoitlarini ta'minlashi, ko'p qavatli uydagi umumiy mulkni to'g'ri saqlashni, ko'rsatilgan mulkdan foydalanish bilan bog'liq masalalarni hal qilishni, shuningdek, bunday zamonaviy binoda yashovchi fuqarolarni kommunal xizmatlari sifatli ta'minlashi shart.

Uy-joy fondini boshqarish bo'yicha bino mulkdorlarining umumiy mulki holatini baholash, uyni boshqarish maqsadlarini aniqlash, ularga erishish bo'yicha rejalashtirilgan chora-tadbirlarni hisobga olgan holda, turar-joy binolarini saqlash va ularga xizmat ko'rsatish uchun mas'ul shaxslarni, umumiy mulk, shuningdek, boshqa harakatlar nazorat qilishdan iborat.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning "2022 – 2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. 01.02.2022
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yilning 24-apreldagi "2017–2021-yillarda ko'p xonadonli uy-joy fondini saqlash va undan foydalanish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ–2922-sonli qarori
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 04 oktyabr 2019 yilda "2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasi-ning "Yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tashdiqlash to'g'risida"gi PQ–4477-sonli qarori.
4. Berdiyeva D. A. Uy-joy fondi moliyaviy boshqaruvi mexanizmi samaradorligini oshirish. Monografiya. 191 b.
5. Hasanov T. A. O'zbekistonda xususiy uy-joy fondini boshqarish tizimini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – T., 2019. – 48 bet.
6. Дубнюк Е. Н. Модель управления жилищным фондом на основе территориального общественного самоуправления. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Пенза 2013.
7. Основы функционирования ЖКХ: учебное пособие / Е. В. Султанова, Я. А. Волынчук; Владивостокский государственный университет экономики и сервиса. – Владивосток: Изд-во ВГУЭС, 2017. – 88 с.
8. Khasanov T. A. Housing fund as an object of management. Tashkent, 2017. TAQI. Toshkent 2022 y.
9. Berdiyeva D. A. Xususiy uy-joy mulkdorlari shirkatlarini tashkil etish va moliyaviy boshqarish. O'quv qo'llanma. – T.: TAQI, 2019. – 202-bet.
10. Филимонов С. ТСЖ: проблемы и перспективы // ЖКХ. 2000. №11. с.72–79.
11. Степаев К. С. Инновационное развитие управляющих компаний в жилищно-коммунальной сфере [Текст] // Актуальные вопросы экономики и управления: материалы Междунар. науч. конф. Москва, апрель 2011 г.
12. <https://ru.essays.club /Гуманитарные-науки/Экология/Импортозамещение-стройматериалов-484632.html>
13. <https://stat.uz/uz/>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

